

Antón Costas

El retorn de l'Estat nació

Per què una bona part dels votants de les societats desenvolupades estan donant suport a líders populistes o autoritaris? I, què n'esperen?

La distinció entre populisme i autoritarisme és cada cop més necessària. El populisme va aparèixer a partir de la crisi financera del 2008, especialment al sud d'Europa. Però a poc a poc estan emergint líders autoritaris, com en el cas de Polònia, Hongria, el Regne Unit, França, Alemanya o els Estats Units.

L'atenció pública està focalitzada en la conducta i propostes d'aquells nous líders. Però aquí m'interessa la qüestió del perquè del suport que reben.

La meua hipòtesi és que els seus votants estan demanant protecció de l'Estat nacional davant la incertesa econòmica i per revertir els efectes negatius que sobre les seves condicions de vida ha tingut la globalització econòmica de les últimes dècades. Els nous líders populistes i autoritaris estan disposats a utilitzar l'Estat per donar aquella protecció.

La globalització, és a dir, la llibertat de circulació de capitals i de comerç, ha tingut un impacte negatiu important en la vida de molts ciutadans. A través de dues vies. D'una banda, a causa de la deslocalització d'activitats industrials i la consegüent pèrdua d'ocupació. D'altra, per la caiguda continuada dels salaris reals. Aquest doble fenomen ha afectat més els ciutadans que viuen a les zones i ciutats dels països desenvolupats que tenien una especialització manufacturera. I és des d'aquestes zones des d'on sorgeix amb més intensitat la demanda de protecció de l'Estat.

Però abans de veure la raó d'aquesta nova demanda permeteu que em refereixi a una qüestió intrigant. Per què els governs socialdemòcrates (liberals als Estats Units) no van atendre aquelles demandes? Hi ha dues causes. La primera va ser l'excés d'optimisme en els beneficis de la globalització. La creença que, tard o d'hora, acabaria beneficiant tothom. La fe

en els beneficis de la globalització va alimentar entre els socialdemòcrates un optimisme dogmàtic que els va encegar davant les seves conseqüències reals. Quan va ser evident que no era així, van utilitzar la fal·làcia del fatalisme de les forces de mercat i les polítiques de competitivitat

Els ciutadans més afectats per la crisi demanen el retorn de l'Estat nació protector i benèfic

basades en la caiguda dels salaris. Van caure així en la corrupció del poder.

La segona causa va ser la confusió entre economia de risc i economia d'incertesa. Aquesta és una diferència important. La distinció la va introduir el gran economista britànic John Maynard Keynes. Les si-

tuacions de risc es relacionen amb esdeveniments coneguts sobre els quals existeixen dades històriques que permeten calcular-ne la probabilitat i davant dels quals ens podem protegir comprant una assegurança privada. Així és amb les assegurances de risc contra incendis, robatori, accident o de tipus de canvi. Aquets riscos no frenen el funcionament normal de l'economia.

Al contrari, les situacions d'incertesa bloquegen l'economia. El motiu és que la incertesa no permet identificar els perills que tenim davant. És com conduir per una carretera i trobar-se de sobte una intensa boira. La prudència aconsella aturar-se a un costat i esperar que aclareixi. El mateix s'esdevé amb l'activitat econòmica: la incertesa bloqueja les decisions de consum i inversió i porta a la recessió i l'atur.

Al contrari que amb les situacions de risc, contra la incertesa no és possible protegir-se amb assegurances privades. Calen assegurances col·lectives i la intervenció de l'Estat. Aquesta va ser la raó que després de la Gran Depressió i la Segona Guerra Mundial aparegués, d'una banda, la política keynesiana de foment de la inversió i de la demanda per treure l'economia de la recessió i de l'atur. I, de l'altra, les assegurances socials de l'Estat de benestar (atur, sanitat, pensions). És a dir, l'aparició de l'Estat nacional en la seva funció de foment de l'economia i de protecció dels ciutadans enfront de la incertesa.

Després de dues dècades que l'optimisme va fer pensar que havia desaparegut, l'economia de la incertesa ha tornat amb la crisi financera del 2008. Amb ella s'ha perdut la confiança en la globalització i en les institucions supranacionals, com la Unió Europea. Per això els ciutadans més afectats demanen el retorn de l'Estat nació protector i benèfic.

El repte és com reconciliar el manteniment d'una globalització i una integració europea raonable amb el retorn de l'Estat nació. És un repte que convé no deixar en mans dels nous líders populistes i autoritaris.●

JORDI BARBA

A. COSTAS, catedràtic d'Economia de la Universitat de Barcelona

Pilar Rahola

'Sostenella'

Per bé que s'han mogut algunes peces, han canviat els equilibris parlamentaris i, sobretot, s'ha esquarterat l'esquema bipartidista que, des de la transició política, havia definit la política espanyola, malgrat tots els terratrèmols, res no ha canviat respecte al conflicte català. Acaba l'any talment va començar, amb la mentalitat del frontó, la repressió sistemàtica, la nul·la capacitat de fer política, i un "Fuenteovejuna, todos a una" dels partits espanyols (a excepció única de Podem), que, davant d'Espanya, actuen amb la mentalitat imperial que ha definit l'Estat des del seu naixement. És a dir, ni conservadors, ni socialistes, ni dretes, ni esquerres, ni centres migrats, ni extrems poblats, no hi ha ni pluralitat, ni heterodòxia, ni modernitat, sinó un únic pensament, de tall contrareformista, que davant del conflicte català no té cap escrúpol en estressar, foradar i sovint dinamitar l'Estat de dret. Acabem, doncs, l'any amb una estrident *operació diàleg* tan roïna i falsa com pomposa i sorollosa, i per tal que no ens despistem, l'acompanyen amb detencions policials i dades de judici...

Atès que res no és nou, ans al contrari, és un guió de segles que sembla que els polítics espanyols es fan a so-

El PSC està atrapat en un territori de servitud que l'obliga a fer d'escarràs de l'obsessió del PSOE

bre, abans de sortir de casa, no hi ha gaire a analitzar, més enllà dels detalls i les contingències de cada moment. En aquest cas, i de manera especial, el patètic paper que ha decidit fer el PSC, atrapat en un territori de servitud que l'obliga, dia rere dia, a fer d'escarràs de l'obsessió uniformitzadora del PSOE. Ja no cal preguntar-se on és aquell socialisme català que tant va ajudar a consolidar els drets de Catalunya i que va ser clau en la defensa de l'idioma i de la identitat. No cal, perquè aquell socialisme catalanista va fugir de les sigles, alhora que ho feien els insignes socialistes catalans que les varen abandonar, i van deixar-les buides de contingut i d'esperança.

Però fins i tot acceptant que el PSC s'hagi quedat en l'esquelet del que va ser, calia arribar tan enllà en la renúncia? Tan lluny, en acotar el cap, posar-se de genolls i demostrar que és un partit bon minyó, servil amb els interessos de l'Estat, fins al punt d'arribar a la delació de líders catalans? La imatge del diputat del PSC anant al jutjat a consolidar la denúncia contra Carme Forcadell, la presidenta del seu propi Parlament, és la metàfora extrema d'aquesta vergonya que enfonsa el vell partit catalanista. Avui és una caricatura del que fou, una broma de mal gust, l'esperpent, tot manllevant Valle-Inclán, en què es transformen els herois quan perden la grandesa. Ho és tant, que ni tan sols accepten el caràcter de nació de Catalunya si no és acotada a la idea *sentimental*, talment em va assegurar Iceta en una entrevista amb Cuní. És a dir, ens deixen ser emocionalment nacionals, però res de ser-ho legalment. Tanta generositat, certament, impressiona. Impressiona de pena.●

Jordi Llavina

El Carner de Coll

Aquests dies ha arribat a les llibreries una obra d'una enorme transcendència, que ens hauria de fer sentir orgullosos com a catalans: el primer volum de l'edició crítica de l'obra de Josep Carner, a càrrec de Jaume Coll. Se'n preveuen vuit toms, que aviat és dit! El que obre la sèrie abasta els llibres de poesia publicats entre 1904 i 1924 —per tant, de *Llibre dels Poetas a La inútil ofrena*—.

La poesia de Carner constitueix, per molts lectors, entre els quals em compto, la més alta consecució moderna d'aquest gènere en la llengua d'Ausiàs March. El barceloní va escriure molt, i va reescriure encara més, producte del seu obsessiu afany de perfeccionisme. És per això que la seva lírica va patir nombroses modificacions de tota mena, fruit de la seva in-

sistència "en la revisió o reescriptura del text", amb la intenció de millorar sempre l'obra, d'afinar-la encara més. En la seva introducció, Coll explica que, a Carner, "li interessa moltíssim més escriure nous poemes que copiar i rellegir els antics, el príncep no va defugir mai aquesta "infinita molèstia", no va depositar mai el seu compromís: i el fruit primotier d'aquest compromís radical —model de consciència màxima d'un escriptor— és el volum *Poesia*, 1957, una obra fonamental de la literatura catalana de tots els temps.

J. C. (això és, Jaume Coll) s'ha passat "no menys de trenta anys de recerca, de treball continuat, de tenir sempre el mateix projecte al cap" (i res no fa sospitar que, d'ara endavant, deixi de dedicar ni un sol dia a aquesta obra colossal: el pla

imposa!). L'esforç, del qual ara admirem la primera monjoia, ha costat molts d'anys i molts de treballs i maldecaps ("però és que no hi ha joia sense un dany subtil"). Li n'hem d'estar molt agraïts. El poeta més gran de la nostra tradició comença a tenir allò que tant exigíem: una obra crítica a l'altura de l'excel·lència del seu vers, feta amb criteris científics sòlids, que vagi restituint als versos la seva "vestidura veritable".

D'aquests volums, n'ha de gaudir qualsevol lector de poesia. Alguns d'ells, novells, potser hi descobriren per primer cop el cabal lluminós de l'obra carneriana (quin goig!). Potser faran com el poeta: "Veuré per la finestra la calma del paysatge". I li acabaran donant tota la raó quan rubrica: "Jo seré un bon notari tot ple d'eternitat".●